

Leopold Paljk

Mladim vrtnarjem

Naš list bo prinašal v vsaki številki tudi nekaj praktičnih nasvetov mladim vrtnarjem in vrtnaričicam, sadjarjem in cvetličaricam.

Veseli in zadovoljni bomo, ako boste z zanimanjem brali in tudi praktično uveljavljali naša navodila za pravilno oskrbovanje sadnega drevja, zelenjadi in cvetic. Saj ima danes že skoraj vsaka hišica vsaj košček vrta.

Iz kmečke grude smo zrasli, zanjo hočemo delati. Sestavki, ki jih bomo letos priobčevali v našem listu, naj pomagajo buditi v vas zanimanje in smisel za praktično vrtnarstvo.

Kaj bomo delali v sadovnjaku v septembru?

»Jabolka obirali!« poročete.

»Ej, ne mislim tega, otroci! Sicer Vam jih pa srčno rad privoščim, saj je zrelo sadje vsakomur, zlasti pa mladini, neobhodno potrebno in najbolj zdrava hrana. Torej Vam želim predvsem dober tek!«

»Zdaj pa, ko ste se sadja najedli, lepo poslušajte, ker Vam bom povedal nekaj zanimivega in poučnega! Le ozrite se malce po sadovnjaku! Kaj vidite na tleh?«

»Jabolka,« boste dejali.

»Da, vse polno jih leži pod drevesi. Ako takšno jabolko prerežete, najdete v njem »črva«. To je ličinka, ali bolje rečeno gosenica jabolčnega zavijača. Skoraj v vsakem odpadlem jabolku najdete tega škodljivca. Letos nam je jabolčni zavijač uničil ogromne množine sadja. Da se ta nepridiprav prihodnje leto še bolj ne razpase in razmnoži, morate vse odpadlo in črivo sadje sproti vsak dan skrbno pobrati. Črvicega sadja sicer ni treba zavreči, ker ga lahko pokrmimo živini ali pa uporabimo na različne načine v kuhinji. Očiščeno sadje zrežemo na krlje in posušimo za zimo. Pest krljev in kos kruha za malico med šolskim odmorom Vam bo pozimi kaj dobro teknilo. Mamica bo iz njega tudi lahko naredila sadno mezgo ali marmelado ter sadni kis. Kako tega škodljivca uspešno zatiramo, se bomo še o pravem času pomenili. Za danes naj to zadostuje.«

»Zdaj se pa še ozrite nekoliko v drevesne krone! Morda zagledate kje na vejah in vejicah počrnele, plesnive, suhe in skrčene plodove. Pogosto jih najdete na jablani, hruški, češplji, slivi, pa tudi na breskvi in marelici. Takšne pokvarjene plodove, ki obvisijo včasih na drevesu celo do drugega leta, imenujemo »mumije«. Bolezen, ki na ta način uničuje plodove, se imenuje plesen ali s tujo besedo monilija in jo povzroča neka glivica. Vse takšne pokvarjene in plesnive plodove morate strčiti z drevesa in skrbno pobrati ter sežgati ali pa globoko zakopati, ker le na ta način bomo bolezen zatrli in poskrbeli, da bo prihodnje leto sadje zdravo. Zdaj pa le pridno na delo!»

Besedo še našim vrtnaričicam!

Tudi na Vas, drage vrtnaričice, nisem pozabil. Vem, da ste v šolskih počitnicah svoj vrtec pridno oskrbovale, v njem presajale, plele in zalivale. Ljubi Bogec je delo Vaših rok bogato blagoslovil. V duhu Vas gledam, kako Vam žaré oči od veselja in zadovoljnosti, ko pobirate plodove Vašega truda, plodove z Vašega vrta in z Vaše zemlje. Vaša mamica je kaj zadovoljna, ko ji prinesete v kuhinjo polno košaro zelenjave. Tudi v bodoče naj Vam bo Vaš vrtec vir neskaljenega veselja in božjega blagoslova! Srečen je vsakdo, ki ima le košček vrta, saj najde v njem največje zadoščenje. Vsak človek silno hrepeni po lastni grudi, ki hrani in preživlja rodove. Zato bodi blagoslovljena domača zemlja! Moje roke te bodo obdelovale in v tebi bom našel enkrat potrební mir!

Zdaj pa, drage vrtnaričice, kar pridno na delo!

V septembru še lahko sejemo na zavetne in sončne lehe seme bele spomladanske čebule, in sicer v vrste 12—15 cm narazen. Čebula uspeva v srednje težki zemlji, ki je bila že prej pognojena. V sveže gnojeni zemlji čebula sicer bujno raste, a napravi le drobne čebulice, ki tudi gnijejo rade. Jeseni posejana nam doraste že v maju prihodnjega leta. Poznate morda tudi šalotko? Je to neka vrsta čebule, ki je mnogo okusnejša ko navadna in napravi v zemlji cel šop drobnih čebulic. Sadimo jo sedaj v septembru.

»Kjer je čebula, naj bo še česen,« porečete.

Prav imate. Navadni česen sade pri nas zgodaj spomladi. Zdaj pa lahko sadimo tako imenovani orjaški ali zimski česen. Jeseni posajen se lepše razvije, prej dozori in napravi zelo debele stroke. Poskusite! Vedite pa, da uspeva česen le bolj v lahki, dobro pregnojeni zemlji in v sončni legi. Svež gnoj mu ne ugaja.

Kaj bomo v septembru še sejali? Motovilec, zimsko špinačo in zimsko solato.

To pa še ni vse. Pridna vrtnaričica ima v tem času na svojem vrtu še mnogo dela. Paradižnikom, ki sedaj dozorevajo, je treba priščipniti vršičke, redno odstranjevati zalistnike in liste, ki zasenčujejo plodove. Ker paradižniki v dežju radi razpokajo, jih moramo že prej potrgati, saj nam na oknu in soncu tudi dozore. Preden začne padati slana, rastline izrujemo ter jih obesimo na primernem, proti dežju zavarovanem prostoru, kjer nam potem vsi plodovi pordeče in dozore. Ako jih pustimo zunaj na prostem, gotovo segnijejo.

Kdo izmed Vas pozna drobnjak? Po domače mu pravijo »šnitlih«. Zdaj je čas, ko ga lahko razmnožujemo. Močne grmiče razdelimo v manjše šopke, ki jih nato posadimo v močno pognojeno zemljo in bolj v osojno lego. Najboljši gnoj za drobnjak so saje in kurjekí. Da pa bo imela mamica

pozimi vedno svež drobnjak, posadite v cvetlični lonec grmiček ter ga postavite na kuhinjsko okno!

Za danes dovolj! Prihodnji mesec se bomo pa zopet pomenili kaj po- učnega in koristnega. Zato na veselo svidenje, drage vrtnaričice!

Kaj pa me, cvetličarice? Ali ste nas pozabili?

»Oprostite, vrle gospodičnice! Nisem, prav zares nisem pozabil. Na- sprotno, Ve ste mi še posebno drage in ljube! Saj so cvetlice moje in Vaše najdražje ljubljenske, ki nas poživljajo in razveseljujejo. Pri njih najdem utehe in žive moči, da opravljam vsakdanje delo veselo in zadovoljno. Ljubiti cvetlice ni zato prazna in brezpomembna reč, saj pravi pregovor: Žlahtne cvetlice ljubijo le žlahtni ljudje. S cvetlicami lepo okrašena okenca naj pričajo, kje prebivajo prava slovenska dekleta.

Da pa bo Vaša cvetlična greda prihodnjo spomlad zgodaj vsa v cvetju, presadite že sedaj nanjo mačeha, spominčice, marjetice, je- gliče, vrtna nageljne (tako imenovane grenadine), pokalice, zvončnice in druge dvoletnice. Zdaj tudi sadimo na vrt tulipane, hijacinte, narcise, zvončke in žafran (krokuse). Navedene čebulnice lahko posadimo tudi v lončke z dobro zemljo iz gnojakov ali toplih gred, ki ji primešamo nekoliko peska ali mivke. Zemlja naj sega 2 cm izpod roba, vrh čebulice pa do roba. Ko smo jih posadili, jih najprej zalijemo, nato pa odnesemo v temno klet na hladno, kjer se najprej uko- reninijo. Šele novembra meseca jih prenesemo v sobo in pokrijemo po- ganjke, ki so komaj prikukali iz čebulic, s tulci ali »škrniclji« iz temnega papirja. Ko pa zrastejo poganjki 3 cm visoko, jih odkrijemo in lončke postavimo na svetlo okno, kjer začno nato bujno poganjati in se kmalu po božiču krasno razcvetó.

V lončke presadimo zdaj tudi zimske levkoje ali fajgeljčke in zlati šeboj, ki nam v sobi zacvete zelo zgodaj spomladi. Prav tako lahko presadimo v majhne lončke vijolice, vednocvetoče be- gonije, spominčice in druge dvoletnice ter jih postavimo na senčno okno. Pozimi nas razveseló z lepim in dehtečim cvetjem.

Ne pozabite sedaj nabrati seme cvetic enoletnic, da ga boste imeli pri- hodnjo pomlad na razpolago! Gomolje dalij, gladijol ali mečkov, begonij in kan spravite v klet, kjer pa ne sme zmrzovati. Cvetočé dalije in krizanteme zavarujte pred slano tako, da jih zvečer pri- merno pokrijete.

Severov

Jesen

*Tiho, nalahno
kakor sen,
bliža v deželo
se jesen.*

*Cvetke glavice
povešajo,
sonca, ljubezni
pogrešajo ...*